

نوجههی زور نهزان و ژهیر دهست

زور زور به عهقههکی ساده بوت ئم ئرتیکلهه کی دهنوسیم. به عهقهلی که نهانین: کاکه نم جاره تهزویر ناکهرهت، کاکه فولان کەس، سیاستمدار، پەرلمنتار، شخصیهت مەدار صاحبی ماستەر، دوکتورا یان تەھروبەی ٤٠ سال ھیه، کاکه ھەمو روز زیاتر لە ١٠٠ کەس لە مالی فولان بەرپرس یان فولان آغا نان دەخون،...هەند. بى شخصیهتیتان، ساویلکاتى و نەزانینى بى سنورەتان پیروزەتان بیت.

لە ئم ئرتیکله دا ولامی ئم پرسیارانه دەدینەوە: نوخبەج كەسیکە و تایبەتمەندیه کانی هاتو چووی نوخبەمانای چيە؟^١.

کوملگای کوردى ج نەوعە نوخبە دروست نەكت؟ بەرپرسەكان، سیاستمدار، پەرلمنتار، ژورنالیست و شخصیهت مەدارەکانی كورد ج نەوعە نوخبەنە؟ دەورى نوخبە لە ناو کوملگای کوردى چيە؟ چەند جور نوخبەمان ھيە؟...هەند.

زور به عهقههکی ساده، هوشیار بارزانى ووت^٢ کونسیپتى نوخبە كونسیپتەكە دەروست بۇويە لە ئەقەلەتەك يان چەند كەسیکە لە ناو کوملگایک دا، كە بەستراوە يان يەيوەندىان ھيە بە هيىزەك (ابوري، سەمبولىك، سیاسى، سوپا، كوملگایتى، پەرورەد، تەكۈلۈچىا، سايکولوژى،...هەند)، كە بە شئوەھەکى سروشتى، ئاسايى يان ناناسايى صاحبى ئم هيىزەنە؟

تایبەتمەندیه کان و هوکارى ھاوبەشى نوخبە چىنە؟ كونسیپتى نوخبە زور بەستراوە بە چەند ووشە: "باشترين، زانا" و "ماھشەور، ناسراوە". ماھشەور و باشترين كەس لە كارى خۆى ابورى، سايکولوژى، سیاسەت، كوملگایتى، بازرگانى، عەدالەت، تەكۈلۈچىا، ميدىاي،...هەند. ووشەي "ناسراوە"، "كەمتر گرنگى" ھيە لە ووشەي "باشترين و زانا".

چەند جور نوخبەمان ھيە؟ بە عهقههکی زور ساده هوشیار بارزانى ووت^٣ نوخبەجىياز و جورا جور مەوجودەن لە ناو ھەر كوملگایك دا. نۇوانىن بەلەن نوخبەي ابورى، بازرگانى، كلاسيكى^٤، سیاسى، دېپلوماسى، سايکولوژى، سەمبولىك، دينى، ميدىاي، ميراتى، بەرپۈبەرەيەتى^٥...هەند، مەوجودەن لە ناو ھەر كوملگایك دا. بەلام لە ناو كوملگای کوردى دا چەند جور نوخبەمان ھيە؟ لە ناو كوملگایك پېشىكەوتتو يان دواكەوتتو دا، دەورى نوخبە وەك يەك نىيە.

نوخبە لە ژهیر حوكىمەکى دېكتاتور، گىندهل و دەز وەك كوردىستان باشور دەورەكى زور خەرەپ و پىس ئەبىن. كوردىستان باشور وەك كوملگایتى پاش كەوتتو، دواكەوتتو لە ژهير سرکرەتكانى دەز و گىندهلى كومەل، يەكىرىتو، گوران، پارتى، يەكىتى سوشيالىست،...هەند، بەس يەك جور نوخبە دروست نەكت: نوخبەي بىن جەوهەر، نەزان، كورسى، فلوسک، خۇپەرسىتى، گىندهل و دەز.

هوشیار بارزانى ووت^٦ لە ناو ھەر كوملگایك دا نوخبەك مەوجودە كە ناوهى نوخبەي مەركەزىيە^٧ كە صاحبى هيىزەن و ھەمو نوخبەكانى تر لە ژهير كونترولي نوخبەي مەركەزى دانە بە شئوەكانى جورا جور. كاتى سیاسى و ابورى ئم نوخبەي مەركەزى و سیستەمى دەزى، گەندهلى لە كوردىستان باشور بە هيچ شئوەھەك نەماوه."

لە ناو ھەر كوملگایك دا نوخبەي زور باش و جورا جور مەوجودەن. هوشیار بارزانى گوت^٨ بىن گومان لە كوردىستان باشور نوخبەي زور باش ھيە، بەلام چونكە لە ژهير كونترولي نوخبەي مەركەزى دانە لە ناو زەمان و مەكان دا، هيچ كارىگەريان نىيە لە ناستەي كوملگایتى، سیاسى، ابورى، سايکولوژى،...هەند. ئم كوملگايى كوردى لە ژهير دەسەلاتى سرکرەتكانى دەز و گىندهلى كومەل، يەكىرىتو، گوران، پارتى، يەكىتى سوشيالىست،...هەند، بەس نوخبەي دەز، گىندهل، بىن كەرامەت، ساویلکە و نەزان،...هەند، دروست نەكت. بو؟ سروشتى ئىستاي كوملگا بە شئوەھەكە، كە بەس دەز، گىندهل، بىن كەرامەت، ساویلکە و نەزان،...هەند، دروست نەكت.

پاش ٢٧ سال بە شئوەكانى جورا جور ژورنالىستەكان، بەرپرسەكان، سیاستمدار، شخصیهت مەدارن، روشنېرەكان، ميدىايەكان...هەند، هل نېھەن و چەپلە لىدەن بۇ سیستەمى دەزى و گىندهلى كومەل، يەكىرىتو، گوران، پارتى، يەكىتى سوشيالىست،...هەند، چەند تایبەتمەندیه کانەتان: زور بە شئوەھەكى مەكرو و بە عهقههکى زور ساده هوشیار بارزانى ووت^٩ - عهقهەكتان ھاوار نەكت كە نە، بەس زور ساویلکە، بىن جەوهەر و نەزانى، بەلام لە ھەمانكاتىش دا ھاوار نەكت كە بەس كۆيلەي پارە، خۇپەرسىتى و سیستەمى دەزى و كورسىكەتى. نېبۇنى هيچ نەوعە ستراتيجى سیاسى، كوملگایتى، حىزبى، دېپلوماسى، ابورى، ميدىاي،...هەند، لە ناو زەمان دا. - هەبۇنى ستراتيجى جورا جور بۇ بەر دەۋام بۇنى سیستەمى دەزى و گىندهلى: ھەلبىزاردەكانى حىزبى و غەپىرى حىزبى، كاکە پەرۋەزەي گەورەي ابورىمان ھيە، ترساندىنچى جەماۋەرى كورد بە شئوەكانى جورا جور،...هەند- هيچ كەس بە هيچ شئوەھەك لە وېڭدەنلى "دەز" خارج نېبۇونە كە زور پېسەتان كەردووه. - "نوخبەي""^{١٠} بىن كەرامەت، نەزان، بىن جەوهەر و بىن شخصیهتىنە كە دلسۇزى سیستەمى دەزى، گەندهلى و خيانەتن، كوشتنى كات بە شئوەھەكى زور نەزان و جاسوسى كەردەنەتان (كامتان سىخۇر نېبۇوه)،...هەند."

هوشیار بارزانى گوت^{١١} گەللى كورد لە كوردىستان باشور، چ حىزبى و غەپىرى حىزبى زور پېویستە پرسیارەكانى ژىرەوه لە خوتان بېكەن: ايا جەماۋەرە كورد اگادارە كە بە راستى سرکرەتكانى دەز و گىندهلىتەن نويىنەرى نەكتىرى خارەجى، دولار و سیستەمى دەزى و گىندهلىنە؟ ايا كوملگای كوردى اگادارە كە سرکرەتكانى نويىنەرىتى هيچ حىزبەك ناكەن؟ ايا اگادارەن كە ھەمو كوملگایه کانى كوردى چ حىزبى و غەپىرى حىزبى نەكتەكى مېزۈوي لە سر شانتانە؟ پاش ٢٧ سال خيانەت، دەزى و گىندهلى دەرمانى كوملگای كوردى چيە؟ ايا جەماۋەرە كورد بە تایبەتى كوملگایه کانى حىزبى اگادارەن يان نە كە نم گورانكارى سەرانسىرى و بېنەرتى خاھۇن و خىال نىيە؟ گەللى كورد و بە تایبەتى نەندام و بەرپرسى حىزبى اگادارەن يان نە كە سەرقەتكان سەرقەتكان سەرەتكەن نۆزدەيە؟ نم بارە، بارە هيچ يەكەك لە سرکرەتكانى سەددەن نۆزدەن نىيە؟ بو قەيىرەكانى ھەمو كوملگایه کانى كوردى چ حىزبى و غەپىرى حىزبى بەرددەوامن لە ناو زەمان و مەكان دا بە شئوەكانى جورا جور؟ ايا گەللى

کورد له کوردستاننا باشور، چ حیزبی و غهپری حیزبی اگادارەن يان نه که کاتی نوخبەی مەركەزی دەز، گندەل و نەزاننان نەماوه وەک سرکردە؟... هەندی".

چەند ووشە لە سەر میدیاپەکانی کوردى (تەلەفزیون، رادیو، رۆژنامە، مالپەر،... هەندی) بە شیوهەکى عام، هوشیار بارزانى گووت "چون سیاستمداران، پەرلمانتاران، شخصیەت مەداران، روشنبیرەکان،... هەندی، ناسەتكە زور نزم، ناشیرین، نەزان و ساویلکەیان ھیە، بە ھەمان شیوهش ناسەتكە زور نزم، نەزان، ناشیرین، و ساویلکە مەوجودە لە ناو ژورنالیستەکان و میدیاپەکانی کوردى دا. بۇ؟ لە ناو زەمان و مەكان دا اگاداری خوتان نینە و بونە بە کویلە سیستەمی دەز، گندەلی و نەزان، کە ئام سیستەمە ژیانی روژانەی کوملگای کوردى بەرپوئەنبەت لە ھەموو شەتكە دا: قسە کەردن، خواردن، دین، زانکو (بە شیوهەکى عام زانکو يەکەك لە شوینەکانە کە نوخبەی نايىندە دروست نەکەت. بەلام چونکە زانکو بوته بە زانکوی حیزبی، نە تەنەنا نوخبە دروست ناكەت، بەلام كەسەکى نەزان، بىن چەوھەر و بىن شەخصیەت دروست نەکەت)، رەفتار و كەردارى روژانە (ھەتا لە ناو خانەواھە، كە بچوكتىرىن شانەی کوملگای کوردى، رەفتار و كەرداران زور نەزان و ھەلەپە. وايە فولان كەس يان نە)، بەرئامەنە و پۈرگەرامەنە کانی رادیو، تەلەفزیون، رۆژنامە، مالپەر، نەخۆشخانە، تىجارەت كەردن، سەھەر كەردن، گەرم كەردنى دیوان و مەجلس... هەندی. چەماوەرە کورد لە کوردستاننا باشور پېویستە زور باش اگادار بىت، کە میدیاپەکانی کوردى بە شیوهەکى عام بەس خواردەنەکى فوكى، زانیارى و سايکولوژىي کە نەزان، ساویلکە، دەز، گندەلی و جاشایەتى بە چەماوەرە کورد نەدن. ئەم خواردەنەکى بەس يەک نامانجى ھىە: کوملگای کوردى کویلە سیستەمی دەز، گەندەلە بىت بە بەرەدەوامى لە ناو زەمان و مەكان دا."

بە شیوهەکى مەکرو، هوشیار بارزانى لە سەرھىزەکانى اسايش، پاراستن، پوليس، پېشەمەرگە گووت "ھىزەکانى اسايش، پاراستن، پوليس و پېشەمەرگە کویلە سرکردەکانى دەز و گندلى كومەل، يەكگرتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست نینە،... هەندی، و زور گرنگە كە ھىزى عىسىمەرگە، نەنى بىتنوانىت خوى جودا بىكەت لە سرکردەکانى دەز و گندلى. ايا ئام ھىزەکانى نەنى اگادارەن يان نە كە نتوانى پانورامى سەرانسىرى كوردستاننا باشور بىگۇرۇن؟ ايا ئام ھىزەکانى نەنى تا ۱۰۰ سالى تر ھەر بە ناوى ئىسلام، شورشىگەر، كوردايەتى، خەبات، يەكىتى، پارتى، گوران كارى... هەندی، کویلە دوو، سەفلۇسکى دەز، گندەلە پارتى، گوران، يەكىتى و ئىسلاممەكەن نىن؟ ئام ھىزەکانى پېویستە زور باش اگادار بن كە كار ھينانىن باو سیستەمە دەز و گندەلە كومەل، يەكگرتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست،... هەندی، نەماوه لە زەمان و مەكان دا. ئام ھىزە نەنىيەكەن پېویستە زور باش اگادار بن كە بەس يەك ھىزى پوليس، پېشەمەرگە،... هەندی، مەوجودە لە کوردستاننا باشور كە پېویستە دەزى سیستەمە دەز و گندەلە بىن بە شیوهەکى ۱۰۰%， و نە خزمەت كارى سیستەم بىن. ايا ئام ھىزەکانى نەنى، پوليس، پېشەمەرگە اگادارەن يان نە كە سرکردەکانى دەز و گندلى كومەل، يەكگرتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست،... هەندی، وەك حیوان مامەلە لەگەلتان نەك؟"

گەللى كورد و بە تايىھەتى ئەندام و بەرپرسى حىزبى يېویستە زور باش اگادارەن بىن كە خوتان ھاوار نەكەن كە کاتى ئام سیستەمە دەز و گندەلە كومەل، يەكگرتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست،... هەندی، خوتان ھاوار دەكەن كە زور گرنگە كە حەر دەكەن سەرانسىرى دروست بە بىت بىت بو گورانكارىيەكى سەرانسىرى لە کوردستاننا باشور. خوتان ئەملىن كە ھىچ باوريمان نەماوه نە بە كارى خومان و نە بە سرکردەکانى دەز و گندەلەن.

هوشیار بارزانى گووت: "ايا سرکردەکانى دەز، گندل و نەزانى كومەل، يەكگرتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست،... هەندی، ئەنم بىن ئەنم سەرکردەکانى دەز و گندەلە كومەل، دوکان يان لە ناو سیستەم دا بىكەن؟ نە. باشترين ستراتيجي كوملگايەکانى كوردى (سياسى، كوملگايەتى، رېيکخراوي حىزبى و غەميرى حىزبى، ميدىاپەکانى، سیاستەمەداران، پەرلمانتاران، شخصیەت مەداران، روشنبیرەكە، روشنبىرەكەن قوتابيان،... هەندی)، دەزى سیستەمە نەزانىنى بىن سنورى، دەزى و گندلى چى بىت؟ دەست بەردان لە سیستەمە دەز و گندلى و دروست كەردى ھەركەمەكى سەرانسىرى كە داخوازى ۹۸% دى كوملگايەکانى كوردى. ئەندام و بەرپرسى حىزبى كە سەھەرلى جورا جور نەكەت بۇ سەليمانى، ھەۋلىر، دەھوك، زاخو، رانى، ناكىرى، خانەقىن، كەلار، چەمچەمال، دوکان يان لەنەلەمەجە،... هەندى، و بەزدار نەمبن لە كۆقبۇونەوه، كۆنگەر، كەنۋەر، كۆنەپەن، يان كۆنفرانس... هەندى، تەماشاي خوتان بىكەنەوه، كە كەردار و رەفتارەتان، قسە كەردىنەتان و سەرۋوشتى كۆنگەر، كەنۋەر، كۆنەپەن، يان سەھەر كەردىنەتان... هەندى، پېشان ئەدەت ۱۰۰%: - رازى كەردى خوت بە شیوهەکى زور ناشيرىن، نەزان، كاتى و سايکولوژىي- كویلە فلوسک و سیستەمە دەز و گندەلە."

هوشیار بارزانى ۋوت "نەو كەسانى كە خويان كەنديد كەنديد بىن بۇ ئام سیستەمە دەز و گندەلە يېویستە زور باش اگادار بن كە وىنەكەنەتەن لە ناو شار و گوندەكان ھاوار نەكەن كە نە بەس زور نەزان، بىن كەرامەت و بىن شەخصىەتى، بەلام لە ھەمان كاتىش دا ھاوار نەكەن كە كویلە سیستەمە گندەلە، دەزى و كورسييەكەتى. ايا اگادارى خوتى يان نە كە ناشيرىنەكى بىي سەنور لە رەفتار، كەردار و قسە كەردىنە سیاسىتەن ئبارىت؟"

ھاتو چوو ي نوخبە ماناي چىيە؟ ماناي نەو نەو كەسانى كە حەز نەكەن خويان كەنديد كەن بۇ ئام سیستەمە دەز و گەلە بەرگە جوان، گرەن بەها لە بە رەكەن و سەھەر بىكەي لە مەكان دا: لە شارەك بۇ شارەكى تر، يان لە گوندەكى تر،... هەندى. لە مەكان دا، ھاتوچقۇي نوخبە، ھاتوچقۇي فۇركە، بېركرىنەوەيە و بە ئام شیوهەش دروست كەردى گورانكارىيە. بەلام لە كوردستاننا باشور لە ناو سیستەمە دەزى، گەندەلە دا، ھاتوچقۇي نوخبە، بەس ھاتوچقۇي دەزى، گەندەلە و نەزانىنى بىن سنورى شەھىسى، سايکولوژىي، سىياسى، حىزبى، دېپلوماسى، ميدىاپەکانى، ابورىيە،... هەندى، بۇ؟ بە عەقەكىي زور زور سادە: تا ئىستا بە ھىچ شیوهەكە لە سیستەمە گندەلە، دەزى و جاشایەتى خارج نەبۈونە.

بو نومونە: وزارەتى پېشەمەرگە يان وەزارەتەكى تر، "نوخبە" جورا جور حىزبى، سەرۋەتەكىي فولان وەزارەت يان نووسىنگە يان فولان رېيکخراوي كەردووە. ھەر كاتەكى كە "نوخبە" تازە بوته بە بەرپرسى ئام وەزارەتە، نە تەنەنا ھىچ گورانكارىيەكى بىنەرەتى سىياسى، كوملگايەتى، حىزبى، دېپلوماسى، ابورىي، ميدىاپەکانى، سايکولوژىي... هەندى، دروست نەبۈونە، بەلام لە ھەمان كاتىش دا ئام وەزارەتە بە بەر دەوامى و بە شیوهەكى قۇوتلى لە ژەپىر كونترولى كونسىپى "نەزانىنى بىن سنور، جورا جورى" دەزى و گندەلە دا مانەوه.

زور به کورتی هوشیار بارزانی ووت " ههر نهوعه هملبژاردنەک بە تەزویر یان بین تەزویر لە گەل "نوخبەی" نەزان، ساویلکە و دەز = بەر دەوام بونی سیستەمی دەزى و گندەلى لە ناو زەمان و مەكان دایه ". "

هوشیار بارزانی ووت" ههر نهوعه ئىش و كارەكى سیاسى ئەم "نوخبەی" نەزان، ساویلکە و دەزى كومەل، يەكىرىتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست،...هەند، (كۈونگەرە، گفتۇگۇ، كۆنفرۇنەوە، كۆنفرانس، رېيىكەھونتامە...هەند)، بە شىپوھىكى ئۆتۆماتىك سەرناكەھويت و ئەنجامى ئىبىت بە دەزى و گندەلى. "نوخبەی" كورد بە شىپوھىكى عام ناخوشە و هەر لە بەر ئەھوەش كوملگاڭاي كوردىش ناخوشە و دەرماتى ئەم كوملگاڭايەش دەرماتەكى جەماوەرى، سەرانسەرە و بىنەرەتىھ. ئىستا كە هەموو كوملگاڭايەكاني كوردى چ حىزبى و غەيرى حىزبى ھاوار ئەكەن كە كاتى ئەم سیستەمى گندەلى، دەزى و جاشايەتى نەماوه، ئىش و كارمان پئويستە چى بىت؟ دروست كردىنى حەركەھىكى سەرانسىرى لە هەموو كوملگاڭايەكاني كوردى چ حىزبى و غەيرى حىزبى كە بە بىنەرەتەكى پاڭ و بە مەنتودەكى تايىھەت ن توائىن ئەم گورانكارىيە سەرانسىرى دروست كن. تايىھەتمەندى ئەم بىنەرەتە چىھ فولان كەمس؟ كەرىزماتىكە 5، تەھرىزوبەي ٤ سالىي جاشايەتىتە، زمان زانىنە، ھەبۇنى دوكتورا يە...هەند؟ "نوخبەی" بىن شخصىيەت و نەزان، تايىھەتمەندى ئەم بىنەرەتە پئويستە كە وېزدانى، خارەجى وېزدانى " ۳۳ د" بىت. حالى ئىبي يان نە فولان كەمس؟

هوشیار بارزانى گووت "مەسرور، نىچىر و مسعود زور باش نەزان چون ئەم گورانكارىيە دروست ئىبىت. وايە فولان "نوخبەی" بىن شخصىيەت و نەزان يان نە؟".

كلتورى خواردنتان و موختارە دەلال(كونسپىتى سەددە نۆزدە بەكار دىئن) پىروزەتان بىت يەك ملىيون جار. عەقلى ووشكى موراي بوشكىنى 6 پىروزى عەفرىنە بىت.

جەماوەرە كورد، كوملگاڭايەكاني كوردى چ حىزبى و غەيرى حىزبى، پئويستە بە زوتىرىن كات دەست بەردەن لە سرکرەتكانى دەز و گندلى كومەل، يەكىرىتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست،...هەند، و بە ھىچ شىپوھىك خوتان نەكەنە قوربانى ئەم سرکرەتكانى دەز و گندل كە دوزەمنى دەرەجەي يەكى كوملگاڭايەكاني كوردىنە.

هوشیار بارزانى گووت " يەكەك لە كارەكاني زور زەرورى، پئويست و گەنگ ھەلوشاندىنى سیستەمى دەزى، گەندەلى و جاشايەتى كومەل، يەكىرىتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىستە،...هەند، بە زوتىرىن كات. ئەم سەرکرەدانە بەس نوينەري دەزى، گەندەلى و سىخورىنە، چ لە بەغدا، چ لە كوردىستان يان لە خارەجي عىراق. ۋۆمپانىيەكاني كومەل، يەكىرىتوھ، گوران، پارتى، يەكىتى سوشىالىست،....هەند، تەنها صاحبى "نوخبەي" گەندەل، دەز و نەزانى دەرەجەي يەك بونە لە ناو زەمان و مەكان دا."

لە كوتايى دا هوشیار بارزانى گووت" ئەم "نوخبەي" گەندەل، دەز و نەزان مەترسى و خەتلەرەكى زور زور گەورەنە، نە بەس لە سەر كوملگاڭاي كوردى بەلام لە سەر ھەموو عىراق. ھىچ چارتان نەمايمە بەس گورانكارى سەرانسەرى و بىنەرەتى و نەمش كارى هەموو كوملگاڭايەكاني كوردىدە. يو دەستىيىكىردىن يارىزگاڭاي سلىمانى و ھەلمىجە نەركەكى يەك جار گەنگ و مىزۇوى لە سەر شانتانە. زور پئويستە بەغدا ھاروکار و ستراتيجىھىكى زور باش ھەبىت يو ئەم گورانكارى سەرانسەرى. يو؟ چونكە پارەكى باش نەذەن لە بەغدا و جەماوەرى كورد، جاسوسى كردىن لە سەر بەغدا، دەزىي حوكومەتى عىراق كار نەكەن بۇ نەكتەرى خارەجي".

ھەولىر. م.امين

1-elite circulation 2- traditional 3- administration 4- core elite 5- charismatic 6 - Murray Bookchin